

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Інтернаціоналізація вищої освіти України
в умовах полікультурного світового простору:
стан, проблеми, перспективи**

МАТЕРІАЛИ ПІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІИ

(Маріуполь, 18-19 квітня 2018 року)

**МАРІУПОЛЬ
МДУ
2018**

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Відповідальні редактори: д.ф-м.н., проф. **М. Стріха**; чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. **О. Топузов**; **І. Стокоз**; чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. **К. Балабанов**

Члени редколегії: проф. **Х. Бакірдіз**; акад. НАН України, чл.-кор. НАПН України, д.соціол.н., проф. **В. Бакіров**; д.філол.н., проф. **О. Бондарева**; д.е.н., проф. **О. Булатова**; проф. **К. Іллюмінаті Поркарі**; проф. **В. Карайоргіс**; д.політ.н., проф. **С. Корнеа**; **О. Кочурін**; д.філос.н., с.н.с. **С. Курбатов**; акад. НАПН України, д.е.н., проф. **А. Мазаракі**; **Н. Оксенчук**; д.політ.н., проф. **І. Оніщенко**; д.філол.н., проф. **О. Павленко**; чл.-кор. НАПН України, д.філос.н., проф. **П. Саух**; к.ю.н. **М. Семенишин**; к.політ.н., проф. **М. Трофименко**; д.соціол.н., проф. **С. Щудло**.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 28.03.2018)

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р. – Маріуполь : МДУ, 2018. – 646 с.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи», які різнобічно висвітлюють питання інтернаціоналізації вищої освіти; розглядаються фактори, що впливають на створення нових можливостей і підвищення доступності вищої освіти та забезпечення її якості; окремо приділено увагу проблемам нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України, академічній мобільності, розвитку лідерського потенціалу університетів і конкурентоспроможності сучасних вишів в умовах глобалізації; розглядаються проблеми підготовки вчителя Нової української школи. Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти.

Одним із шляхів підвищення професійної самореалізації вчителів іноземних мов є залучення їх міжпредметної інтеграції як логічного об'єднання змісту декількох навчальних предметів у єдину раціональну систему знань. Поєднання навчальних предметів суспільно-гуманітарного і природничо-математичного циклів дозволяло розширювати межі іншомовної компетентності, наповнювати її новими смислами й змістовими фактами. Серед прикладів інтеграції назвемо допомогу з боку вчителів іноземних мов у використанні текстів англійською мовою на уроках біології. Такі прийоми інтеграції сприяли активізації емоційної та логічної пам'яті, формували вміння користуватися знаннями в різних ситуаціях, удосконалювали мовленнєві здібності.

Підвищенню професійної компетентності педагогів сприяла й видавнича діяльність та друковані роботи вчителів. Так, у 2016/2017 навчальному році вийшли збірки керівника РМО вчителів англійської мови В. В. Синельникової: «Усі розмовні англійські теми», «Експрес-курс з англійської мови»; «Освіта США та ефективна організація роботи в школі»; «Готуємось до ЗНО». Видавництво «Ранок» надрукувало «Експрес-контроль 3» до підручника «Англійська мова» Несвіт, «Експрес-контроль 3» до підручника «Англійська мова» Карп'юка, методичний посібник для вчителя «Англійська мова 1 рівень» (серія «Enjoy English») учителя англійської мови ХСШ № 132 Куварзіної М. В. У видавництві «Літера» надруковано «Англійську мову» – комплексне видання до ЗНО-2017, до складу авторів якого входить Ю. Т. Чернишова, учитель ХСШ № 29.

Певну увагу приділено закладами загальної середньої освіти створенню методичних рекомендацій до авторських навчальних програм. Для поглиблення знань з англійської мови у навчальних закладах району функціонували профільні та допрофільні класи за напрямом «Іноземна філологія». Особлива увага в районі приділялася цілеспрямованій, творчій роботі з обдарованими учнями, маємо вагомий результат. Ці учні – щорічні призери III та IV етапів всеукраїнської учнівської предметної олімпіади. За результатами ЗНО – 2017 з англійської мови 50,00 % учнів отримали від 160 до 200 балів.

Отже, нами розкрито зміст прийомів і методів організації педагогічної взаємодії з учителями в системі неперервної освіти, які є необхідними для їхньої професійної самореалізації. Підкреслено те, що сучасні вимоги до освіти висувають нові завдання – вчителі іноземних мов мають постійно вдосконалювати іншомовний потенціал, брати активну участь у створенні іншомовного освітнього середовища, допомагати вчителям з різних навчальних предметів оволодівати основами іншомовного спілкування.

Список використаної літератури

1. Авсюкевич Ю. С. Методика навчання презентації англійською мовою студентів економічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 21 с.
2. Кіриченко С. В. Матеріали до проведення навчально-методичного семінару «Теорія і практика організації освітньо-проектної діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів» : навч.-метод. посіб. Харків, 2016. 125 с.
3. Куценко Т. В. Авторська програма розроблення й упровадження педагогічних умов професійної самореалізації вчителів у системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів. Харків, 2014. 64 с.
4. Поселецька К. А. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної самореалізації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2016. 339 с.
5. Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Куценко Т. В. Акмеологічні засади професійної самореалізації вчителів у системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів : кол. монографія. Харків, 2017. Вип. 7 (174). 127 с.

G. Tverdokhlib

STIMULATION OF TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES TO PROFESSIONAL SELF-REALIZATION IN A FOREIGN LANGUAGE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Different variants of identifying the professional mobility of an individual which are related to the personality of a teacher are being characterized in the theses. The results of the questioning of teachers are analyzed in order to identify the shortcomings of methodical work. It is noted that the formation of professional mobility of teachers requires the organization of purposeful systematic methodological work on the basis of cooperation and partnership relations.

Keywords: professional mobility of an individual, teachers, methodical work, cooperation, formation, self-education.

УДК 328.184:378(73)

Трофіменко А. В.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЛОБІ-ГРУП В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В США

У тезах автором представлено аналіз лобістської діяльності груп інтересів у сфері вищої освіти в США. Виявлено основні етапи становлення освітніх лобі-груп та місце сфери вищої освіти в сучасному інституті лобізму в США. Встановлено найбільші та найпотужніші організації закладів вищої освіти, що впливають на освітню політику держави. Розглянуто роль та основні

напрямки діяльності найбільшої координаційної організації, що об'єднує національні коледжі та університети, – Американської ради з питань освіти (ACE). Досліджено основні методи лобістської діяльності освітніх груп-інтересів. Визначено недоліки впливу освітніх закладів на політичний процес.

Ключові слова: вища освіта, лобі-групи, лобіювання, університети, Американська рада з питань освіти (the American Council on Education – ACE).

Лобіювання є невід'ємним інститутом політичної системи держави, слугуючи механізмом взаємозв'язку між органами державного управління та суспільством. Просування інтересів як бізнес-структур, так і неприбуткових організацій, охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства. Не є винятком і сфера вищої освіти, де лобістська діяльність університетів підвищує ефективність її реформування та оновлення. Особливої актуальності просування інтересів у цій сфері набуває для України, де система вищої освіти зазнає значних трансформацій, але реформування не в повній мірі враховує інтереси закладів вищої освіти, що може зменшити його ефективність. З огляду на це, науковий інтерес представляє дослідження закордонного досвіду лобіювання в освітній сфері, зокрема США, які є батьківщиною становлення лобізму як політико-правового явища, вироблення цивілізованих та прозорих механізмів впливу на політичний процес.

США мають довгу історію лобіювання в урядових структурах в сфері вищої освіти, ще в XIX ст. окремі коледжі та університети, а також їх об'єднання доклали зусиль з просування власних інтересів, як на рівні штатів, так і на федеральному рівні. Проте з 50-х років XX ст. такий вплив стає систематичним, адже повоєнний успішний розвиток держави обумовив можливість отримання вищої освіти для більшої кількості населення, підвищивши значення коледжів і університетів у житті середнього класу.

З підвищенням ролі системи вищої освіти в американському житті, її представники в Вашингтоні активізують співробітництво з метою забезпечення належного фінансування з федерального бюджету. Так, у 1968 році було сформовано єдину організацію, що представляє інтереси державних та приватних університетів, а також менших регіональних асоціацій – Американську раду з питань освіти (the American Council on Education – ACE), що перетворилася на центральну силу з просування інтересів у освітній сфері. Проте, у 1972 році лобістська діяльність з боку цієї організації стала об'єктом критики, коли федеральний уряд ухвалив рішення надавати федеральні гранти на отримання освіти студентам напряму, а не через університети. У результаті, у 1976 році об'єднання приватних вишів заснувало Національну асоціацію незалежних коледжів та університетів (the National Association of Independent Colleges and Universities – NAICU) як ще одну лобістську силу [1].

З 70-х рр. XX ст. роль федерального уряду у вищій освіті поступово збільшується, Вашингтон більш активно починає субсидіювати дослідження та регулювати певні аспекти діяльності вишів, що до цього були виключно у їх компетенції – від гендерної рівності в їх спортивних програмах до забезпечення безпеки в студентських містечках. У відповідь, університети посилюють лобістську діяльність. Серед успіхів освітніх лобі-груп – блокування зусиль конгресмена Республіканської партії Ньюта Гінгріха із скорочення фінансової допомоги студентам з федерального бюджету, а також пропозиції лідера більшості Сенату Боба Доле із скасування програм адміністративних та виховних заходів. Протягом наступних декількох років успіхи освітнього лобі призвели до збільшення фінансування з бюджету федерації за всіма ключовими програмами. На початку 90-х рр. XX ст. NAICU провела ще одну лобістську кампанію, спрямовану проти програми уряду, що уповноважувала Департамент освіти проводити аудит фінансів коледжів [1].

Наприкінці XX ст. лобі-групи в сфері вищої освіти перетворилися на значну силу, що впливає на політичний процес, продовжує збільшуватися кількість та активність лобістів у цій сфері. Витрати на лобіювання владних структур зросли з 13,6 млн. дол. США в 1998 р. до 78,9 млн. дол. США у 2017 р., коли сфера освіти вже посіла 15 місце за обсягом витрат на лобістську діяльність [5].

Сьогодні коледжі та університети представлені у Вашингтоні різноманітними асоціаціями, найвпливовішими з них є так звана «Велика шістка». Найбільшою є Американська рада з питань освіти (ACE), серед інших організацій: Асоціація американських університетів, що об'єднує провідні дослідницькі установи, Національна асоціація державних університетів та коледжів із земельними грантами, Асоціація американських сільськогосподарських коледжів та дослідницьких станцій, Національна асоціація незалежних коледжів та університетів, Американська асоціація державних коледжів та університетів, яка представляє менш престижні регіональні ЗВО, а також Американська асоціація громадських коледжів. Майже всі коледжі та університети США належать до ACE та принаймні до однієї з п'яти інших груп [2].

Американська рада з питань освіти – є основною координаційною організацією, що об'єднує національні коледжі та університети, сьогодні вона представляє майже 1 800 керівників освітніх установ та асоціацій, виступаючи єдиною найбільшою організацією вищої освіти. Основним напрямком діяльності ACE є представництво інтересів своїх членів у діалозі з федеральною владою щодо освітньої політики. За останні роки ACE провели дискусії щодо фінансування «грантів Пелла» (безоплатна допомога студентам в залежності від їх фінансового становища, названа на честь

сенатора Клейборна Пелла, що їх запропонував), наукових досліджень, податкових пропозицій тощо. ACE є ключовим консультантом з питань вищої освіти для співробітників Конгресу та відповідних федеральних департаментів, регулярно виступає представником вищої освіти в правових розглядах та справах у федеральному суді, включаючи Верховний суд США. Організація забезпечує інформованість своїх членів з найбільш актуальних питань та подій у Вашингтоні шляхом щотижневих електронних листів від голови ACE Теда Мітчелла. На сьогодні основними напрямками лобістської діяльності ACE виступають:

- бюджет та асигнування – ACE контролює річний федеральний бюджет і розподіл асигнувань, проводить зустрічі зі співробітниками Конгресу;

- фінансова допомога – ACE займає провідну позицію у роботі з Конгресом щодо політики, яка максималізує федеральну підтримку всіх студентів, приділяючи особливу увагу громадянам з низьким рівнем прибутку;

- реформа охорони здоров'я – з 2009 року ACE здійснює вплив на застосування «Закону про доступне медичне обслуговування», який стосується працівників студентських містечок, додаткових і неповних працівників, регулює плани медичного страхування, запропоновані установами своїм студентам;

- закон про вищу освіту – перший «Закон про вищу освіту» був ухвалений у 1965 році, з того часу його було переписано 8 разів, ACE постійно співпрацює з Конгресом, щоб забезпечити відображення інтересів своїх членів у кожній редакції закону;

- імміграція – ACE виступає за всебічну імміграційну реформу, яка б підтримала студентів, що були привезені до США дітьми, а також талановитих іноземних студентів, які хотіли б залишитися в США після завершення навчання; «Закон про розвиток, допомогу та освіту іноземних неповнолітніх студентів», який ACE підтримує з моменту його ухвалення в 2001 році, надасть таким студентам швидкий шлях до громадянства, крім того ACE підтримує реформування процесу видачі неімміграційних віз (Н-1В), що полегшить в'їзд до США талановитим іноземним студентам та висококваліфікованим співробітникам;

- праця та зайнятість – ACE здійснює вплив на ухвалення та застосування основних федеральних законів про працю та зайнятість;

- закон і суди – ACE бере участь у моніторингу широкого кола судових розглядів, зокрема щодо досліджень та патентів, порушень трудового законодавства, освітніх прав та конфіденційності, захисту університетських містечок, лобіювання та етичних принципів тощо, юридична команда ACE надсилає «друзів суду» на підтримку установ-членів, також надає коментарі федеральним установам щодо запропонованих правил та видає доповіді та білі документи, що пояснюють існуючі правові проблеми для наших членів;

- податкова політика – ACE сприяє запровадженню низки положень про оподаткування вищої освіти, щоб допомогти студентам та сім'ям сплачувати за коледж та виплачувати студентські кредити, головними з цих положень є Американська податкова кредитна допомога та кредит на довічне навчання;

- доступ до вищої освіти для ветеранів – ACE виступає за політику підвищення доступності вищої освіти для ветеранів та службовців, сприяла розробці та впровадженню змін та доповнень до «Закону про права військовослужбовців» у 2008 році [3].

Слід звернути увагу, що потужність освітніх лобі-груп в США обумовлена зовсім не їх фінансовими можливостями та витратами на лобіювання. Освітнє лобі на відміну від груп суспільних інтересів (правозахисницьких, екологічних, етнічних та інших організацій) не робить ставку і на лобіювання із залученням широкої спільноти (grass-roots lobbying). Натомість, ефективність їх діяльності обумовлена використанням двох основних шляхів.

По-перше, освітнє лобі серед методів лобіювання надає перевагу особистим зустрічам з політиками, надаючи консультації з технічних питань освітньої політики. Такі зустрічі вигідні для обох сторін, адже посадовці зацікавлені в таких консультаціях для підвищення якості власних пропозицій із врахуванням думки тих, на кого вплинуть їх рішення. По-друге, освітнє лобі вміло використовує своє положення в містах та штатах розташування, а також зв'язки із своїми випускниками. Коледжі зазвичай відіграють велику роль у економічному, культурному та суспільному житті своїх громад, вони можуть підтримати кандидатів та законодавців, надаючи їм подяки та грамоти, запрошуючи провести лекції, сприяючи таким чином підвищенню їх іміджу. У деяких громадах президенти коледжів є високопоставленими громадськими діячами, що здійснюють значний вплив на формування громадської думки. Крім того, для посилення впливу на законодавчий процес ЗВО використовують і особисті зв'язки зі своїми випускниками, що обіймають посади в органах влади. Також у американській пресі неодноразово з'являються звинувачення на адресу університетів за надання переваги при вступній кампанії менш успішним абітурієнтам, що мають родинні зв'язки з високопосадовцями, що також може розглядатися як один з важелів впливу на законодавців [1].

Активне, а подекуди і агресивне лобіювання з боку американських університетів та коледжів стає об'єктом критики через перешкоджання ухваленню положення про розкриття інформації.

Американські ЗВО прагнуть не розкривати показники, що характеризують якість освітніх послуг та фінансові витрати. Відкритість такої інформації може створити ринковий тиск на університети, призвести до зменшення вартості і підвищення якості освіти.

Таким чином, з середини ХХ ст. з посиленням значення вищої освіти в американському житті коледжі та університети США поступово перетворилися на потужну силу, що здійснює значний вплив на формування політики в сфері вищої освіти, а також у суміжних галузях. Сьогодні в США лобістська діяльність є невід'ємним напрямком роботи освітніх установ та їх асоціацій, до сфери їх інтересів входить фінансування освітніх та дослідницьких програм, гранти на навчання студентів, охорона здоров'я, освітнє, трудове, імміграційне законодавство тощо. Їх лобі-діяльність характеризується специфікою обраних методів, серед яких особисті зустрічі та консультації, використання зв'язків з випускниками та свого впливу в громадах. Проте діяльність лобі-груп в США стає об'єктом критики через перешкоджання підвищенню ефективності та якості освітніх послуг під час просування своїх приватних інтересів.

Список використаної літератури:

1. Adler B. Inside the Higher Ed Lobby. 2007. URL: <https://washingtonmonthly.com/magazine/september-2007/inside-the-higher-ed-lobby-3> (дата звернення: 18.03.2018).
2. Adler B. The Higher Ed Lobby: A Glossary. 2009. URL: <https://washingtonmonthly.com/2009/07/01/the-higher-ed-lobby-a-glossary> (дата звернення: 18.03.2018).
3. American council on education official web-site. 2018. URL: <http://www.acenet.edu/about-ace/Pages/default> (дата звернення: 18.03.2018).
4. Drum K. Inside the Higher Ed Lobby. 2007. URL: <https://washingtonmonthly.com/2007/08/29/inside-the-higher-ed-lobby-2> (дата звернення: 18.03.2018).
5. OpenSecrets official web-site. 2017. URL: <https://www.opensecrets.org/lobby/top.php?indexType=i&showYear=2017> (дата звернення: 18.03.2018).

A. Trofymenko

ACTIVITIES OF THE HIGHER EDUCATION LOBBY-GROUPS IN THE UNITED STATES OF AMERICA

The author provides analysis of lobbying activities of the higher education interest-groups in the United States. The main stages of formation of educational lobby have been determined. The place of higher education in the modern institute of lobbying in the USA has been revealed. The largest and the most powerful higher education organizations, which influence the educational policy, have been established. The role and main directions of activity of the American Council on Education (ACE), the main coordination organization uniting national colleges and universities, have been considered. The basic lobbying methods of higher education interest groups have been studied. The shortcomings of the influence of higher education lobbyists on the political process have been identified.

Keywords: higher education, lobby groups, lobbying, universities, American Council on Education (ACE).

УДК 327.82(73)

Трофименко М. В.

ПРОГРАМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ДЕРЖАВНОГО ДЕПАРТАМЕНТУ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Розглядаються програми публічної дипломатії Державного Департаменту США, зокрема інститути з Американістики. Зазначається, що програми обмінів Державного Департаменту США є найбільш масовими та затратними. Вони налічують мільярдні бюджети та мільйони випускників по всьому світу, серед яких багато лідерів держав, високопосадовців різного рівня, Нобелівських лауреатів, всесвітньовідомих вчених тощо. Наголошується, що дієвим інструментом підтримання контактів країни організатора програм та випускників є асоціації та мережі випускників. Серед таких асоціацій найбільш масовою є Міжнародна мережа випускників програм Держдепу США.

Ключові слова: публічна дипломатія, інститути з Американістики, Державний Департамент США, Бюро у справах освіти та культури Держдепу США.

Однією з найбільш масштабних та успішних практик реалізації програм публічної дипломатії безперечно є досвід Державного департаменту Сполучених Штатів Америки. Міжнародна мережа випускників програм обмінів Державного департаменту США за більше ніж 50 років існування налічує більше 1 млн. учасників, щороку у різних програмах Держдепу беруть участь більше 55 тис. осіб. З поміж випускників програм обмінів Держдепу 565 дійсних або экс глав держав, 75 нобелівських лауреатів [5]. Всі випускники програм Держдепу об'єднані в Міжнародну мережу випускників, яка координується офісом у справах випускників Бюро у справах освіти та культури Держдепу. Митці, освітяни, спортсмени, студенти, молодь, лідери громадської думки з 160 країн беруть участь в наукових, культурних, спортивних та професійних обмінах. Бюро у справах освіти та культури Держдепу пропонує велику кількість програм обмінів для негромадян США. З поміж цих програм однією з найбільш престижних та популярних вважається програма «Інститути з